

Motto:
Universul este ciclic, ca și omul,
dar Dumnezeu ne vrea exponențiali.
(Nicolae VASILE, "Universul ciclic")

Nicolae VASILE

Românul ciclic

Evoluția oscilantă a multor fenomene, a universului, a omului însuși, se explică cu ajutorul **teoriei sistemelor**, care mai este numită și teoria atingerii țăintelor. Aceasta înseamnă repetarea în timp a unor situații în evoluția către o țăintă prestabilită. În această situație, faptul că românul ar fi și el ciclic nu este decât o dovadă de normalitate.

Mulți analiști, filozofi, profesioniști sau autointitulați, politicieni, au făcut referiri, nu tocmai măgulitoare, la adresa poporului român fără a utiliza un instrument atât de puernic precum este această teorie introdusă filozofic chiar de un român, Ștefan Odobleja, în anul 1939, perfecționată matematic ulterior de către Norbert Wiener. Este un risc să faci aprecieri critice la adresa poporului din care faci parte. Este ca și cum ți-ai critica deschis părinții.

Într-o perioadă foarte deschisă dialogului, cum a fost cea de dintre cele două războaie mondiale, și, de ce să nu recunoaștem, este și aceasta în care ne aflăm în prezent, au fost destui care și-au asumat acest risc. Nae Ionescu, Lucian Blaga, Constantin Noica, Emil Cioran, Petre Țuțea etc. Înainte de perioada comunistă, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Andrei Justin Hossu, Horia Radu Patapievici etc., după anul 1989, au abordat tema existențialismului român, asumându-și dezaprobarea multor conaționali cu păreri diferite.

Ideile de bază ale analizelor sunt:

- Dacă există o țăintă spre care tinde poporul român?
- Dacă față de această țăintă ipotetică evoluăm oscilant convergent, oscilant permanent sau oscilant divergent?
- Dacă este o evoluție bazată pe valoare, când vârfurile atrag după ele masele sau este una socială, în care masa împiedică manifestarea vârfurilor?
- O întrebare pe care mi-o pun eu acum este dacă poporul român răspunde normal conform unei analize bazate pe teoria sistemelor?

Încercând să eliminăm zgomotul de fond, care în perioadele deschise dialogului, cu o presă relativ liberă, este mai ridicat, trebuie făcută o analiză la rece asupra problemelor menționate mai sus. Dacă ne împotmolim în acest zumzet, avem impresia că perioada lui Caragiale, cea a lui Nae Ionescu și aceea în care ne aflăm acum ar fi cele mai nefaste din istoria poporului român, ceea ce nu este adevărat. Acestea au fost perioade de vârf ale dezvoltării țării. Această impresie este creată de cazuistica diversă descrisă de presa liberă și de literatură, care prezintă cu prioritate întâmplările negative. Întâmplările pozitive nu se vând bine!

Încercăm să răspundem pe rând la cele patru categorii de întrebări.

Din perioada Imperiului Roman, când Dacia a fost introdusă în sfera de influență vestică cu forța, în urma celor două războaie daco-romane, poporul care a trăit pe actualul teritoriu al României a ținut o integrare cu partea apuseană a Europei, luptând pe rând cu diversele popoare migratoare, cu turcii și cu rușii, care ne trăgeau în alte direcții. Chiar și în agitata perioadă de după 1989, asupra integrării în Uniunea Europeană a fost un consens național deplin, la momentul aderării. Spre această țintă, încercăm să credem că pașii decisivi realizați de România prin aderarea la NATO și Uniunea Europeană reprezintă o evoluție care chiar dacă este oscilantă, este convergentă.

Două studii independente, unul intern realizat de Constantin Noica, în 1941, despre existențialismul român, și altul extern, realizat de o agenție guvernamentală americană însărcinată cu propaganda (Office of War Information), coordonat de antropologul Ruth Benedict, în 1943, despre cultura și comportamentul românilor, conduc către aceeași concluzie, și anume, că poporul român are un comportament preponderent social, conform căruia vârfurile societății nu sunt lăsate să se manifeste decât în situația în care o fac sincronizat cu evoluția maselor. Aceasta s-a întâmplat aproape în toate perioadele istorice ale României, nu doar în timpul comunismului, ceea ce și explică obținerea unor rezultate excepționale a multor personalități române în străinătate și nu în țară. Aceasta explică întârzierile din multe domenii de activitate, chiar și în prezent când globalizarea se manifestă din ce în ce mai mult în toate sferele economice și sociale. Este de remarcat că ambele studii au fost elaborate înainte de perioada comunistă.

În țările dezvoltate vârfurile au, și au avut totdeauna, libertatea deplină de manifestare ceea ce a creat o presiune asupra maselor în a face eforturi de a le urma, iar acestea au tras toată societatea înainte. Modelul social care presupune evoluția sincronizată a întregii societăți nu crează stres de eficientizare a maselor și conduce la frustrarea vîrfurilor care în cele mai multe dintre cazuri decid să părăsească țara. În teoria sistemică, vârfurile unei societăți nu fac altceva decât să salte nivelul țințelor de atins pentru întreaga societate, iar dacă mecanismul funcționează aceste ținte vor fi și atinse.

Referitor la normalitatea cu care poporul român răspunde la funcționalitatea teoriei sistemelor, răspunsul este afirmativ. Perioada comunistă, des incriminată, este tocmai o dovadă în acest sens, prin comparația cu partea din poporul german care a funcționat o perioadă în regim comunist. Astfel, în acea perioadă ținta poporului român a fost schimbată de stat, prin mijloace de forță politico-militare, și nu mai era orientarea spre vest ci spre est, spre Uniunea Sovietică. Pus în aceeași situație, partea de popor german, cea de est, s-a comportat la fel ca celelalte țări

socialiste și diferit de Germania de Vest. Conform teoriei sistemelor, două sisteme fizic diferite, cu aceleași reguli și cu aceleași ținte, vor evolua la fel.

O explicație similară este și în cazul milioanele de români care trăiesc astăzi în străinătate. Acolo, incluși în sisteme funcționale bine rodite, românii au făcut eforturi de adaptare și cei mai mulți au reușit, pe când în țară sistemul nou, cel capitalist, încă nu a devenit total funcțional și mulți concetățeni își împart eforturile atât spre adaptarea la sistem cât și spre lupta cu acesta, tot sperând să-l schimbe după cerințele lor. Această divizare a eforturilor nu este deloc productivă și conduce la întârzierea atingerii unor ținte prestabilite.

Să fie totul perfect în evoluția poporului român?... Nu există nimic care să ne facă să ne reproșăm din interior? Atunci de ce există o așa de mare diferență de prosperitate și civilizație față de țările din vestul Europei? Nu avem chiar niciun motiv să fim triști? Aș răspunde parafrazându-l pe geniul nepieritor al nației române, Mihai Eminescu: *De ce aș fi trist?... Și totuși! ...*

Și totuși, ... ținta noastră de a ne integra cu partea de vest a Europei a fost adesea schimbată prin forță, de turci, de ruși, cu marele concurs a unor personalități interne, chiar domnitori. Uni și-au schimbat religia pentru a-și dovedi supunerea(Mihnea Turcitul), alții au părăsit țara, plecând la cei pentru care au lucrat(Dimitrie Cantemir).

Și totuși, ... chiar în perioadele funcționale din punct de vedere democratic partidele politice și-au văzut mai mult de interesele lor decât de interesele poporului, iar atunci când condițiile concrete au impus-o au făcut "monstruoase coaliții", orientate împotriva poporului, nu cum se face în țările mai civilizate, "coaliții naționale" pentru depășirea unor momente dificile, în favoarea populației.

Și totuși, ... chiar în epocile pozitive din istoria noastră, evoluția spre ținta aleasă și recunoscută s-a făcut atât de încet, cu constante de timp mari, încât s-a ajuns la pierderea de oportunități reale, cum este, de exemplu, problema absorbției de fonduri europene în perioada actuală.

Și totuși, ... cineva are o vină că după 1989 au plecat cei mai performanți români, în special tineri, din țară, iar pușinii dintre ei, care ar fi dispuși să se întoarcă, întâmpină o mare rezistență la reintegrarea lor.

Oare de la epocă la epocă se adaugă ceva durabil, care să conducă la o evoluție cu o înfășurătoare convergentă spre ținta propusă sau nemul rămânesc este blestemat să trăiască niște oscilații permanente fără un câștig real de la un

ciclu la altul? Are poporul român tăria să iasă din ciclurile curbei lui Kondratiev, care a prevăzut toate crizele majore ale omenirii, și să intre în rândul civilizațiilor consolidate, sau rămânem sub influența directă, necontrolată, a tuturor dereglărilor mondiale ale unui sistem geo-politic și socio-economic insuficient de bine ajustat?...